

סימן פז סעיף ה ביצים שבתרנגולת

4 נ"מ: - בב"ח, נבלה, בשר מן החי, מליחה

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סב עמוד ב

מהו לאורויי במקום רבו? - אמר ליה: אפילו ביעתא בכותחא בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא, ולא אורי.

תוספות מסכת עירובין דף סב עמוד ב

אפילו ביעתא בכותחא - מפרש בערוך דלאו בסתם ביצים איירי דאותן אין צריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו:). ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מביצת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק, כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"א)? ותיירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו. ואם תאמר אם כן מאי אפילו, דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא? דאטו מי פשיט היתר טפי משאר דברים, הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אביצת נבילה? ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דביצה (דף ו:): נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייה גבי הא דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה דקאמרינן. למאי? אילימא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב. ולפירוש רבינו תם אתי שפיר שפי' דבביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דכל חד וחד באפי נפשיה שרי.

משנה מסכת עדויות פרק ה משנה א

[*] רבי יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ... ביצת הנבלה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה כדברי בית שמאי בית הלל אוסרין ומוזים בביצת טרפה שהיא אסורה מפני שגדילה באיסור ...:

בית הבחירה (מאירי) מסכת עדויות פרק ה

ביצת נבלה ר"ל ששחט תרנגולת ונתנבלה בידו ומצא ביצה במעיה שלדעת בית שמאי אם נתקשית קליפתה לגמרי עד שהיא כאותם הנמכרות בשוק מותרת באכילה ואם לא נתקשית לגמרי אסור לפי שהיא מכלל מעיה ובית הלל אוסרין ר"ל אף בכיוצא בה נמכרת בשוק והלכה כדבריהם ויש פוסקים להתיר. וכבר כתבנוה בראשון של יום טוב. ומוזים בביצת טריפה ר"ל שכבר נטרפה התרנגולת באחת ממניי הטרפות שהיא אסורה מפני שהיא גדלה באיסור ופירשוה במסכת חלין מפני שהיא נגמרת באיסור וכן הלכה

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן פו סעיף ד

הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה, מותרת, ואין כאן משום אבר מן החי.
יג ג] י) < והוא שאינה מעורה בגידין.

ש"ך יורה דעה סימן פו ס"ק יג

יג (פמ"ג) והוא שאינה מעורה בגידין. אבל אם היתה מעורה בגידין הרי זה כבשר הפורש מן החי ואסורה עכ"ל הטור בשם הרשב"א וע"ל סי' פ"ז ס"ק ט' מ"ש בזה:

ש"ך יורה דעה סימן פז ס"ק ט

ט (פמ"ג) אף על פי שהיא מעורה בגידין כו'. והא דמשמע לעיל סימן פ"ו ס"ד דבהכה תרנגולת על זנבה והטילה ביצים דאסורות משום אבר מן החי אם מעורות בגידין אף על פי שנגמרה בחלבון וחלמון אלמא כיון שמעורה חשיב כבשר התרנגולת? שאני הכא דלענין בשר בחלב דעוף שהוא מדרבנן הקילו; אי נמי שאני הכא כיון דכל חד בפני עצמו שרי. כן כתבו האחרונים. וחלוק זה הוזכר בתוספות ופוסקים והרשב"א מכללם לחלק בין הא דביצת נבילה לעיל סי' פ"ו ס"ג דאסור ובין הך דהכא. ונ"ל דבלאו הכי לא קשה מידי מהך דהכה תרנגולת על זנבה דאע"ג דלא חשיב בשר מ"מ אפילו חלב ממש הוה אסור משום אבר מן החי אי לאו דגלי לן קרא ארץ זבת חלב ודבש, וכדלעיל סי' פ"א ס"ק י"א. ואם כן נהי דגלי לן קרא דחלב שרי היינו משום דאינו מחובר בשום דבר ואינו פורש מן הבשר, אבל ביצים מעורות ומחוברות ודאי באיסורייהו קיימי. וגדולה מזו היו יש אוסרים אפילו מימי חלב משום אבר מן החי וכמ"ש לעיל סימן פ"א ונהי דלא קי"ל כוותייהו מהני טעמי שנתבארו לשם מ"מ ודאי דביצים מעורות לכ"ע אסירי משום אבר מן החי. ועוד כ' ר"ת דאפילו ביצים ממש היו אסורות משום אבר מן החי אי לאו דגלי לן קרא דשרי וכמו שכתבו השערים סימן ס"ד ושאר פוסקים על שמו וא"כ ודאי כשהן מעורות דלא גלי לן קרא דאסירי משום אבר מן החי וזה ברור:

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ז עמוד א

גופא, השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות - מותרות לאכלן בחלב. רבי יעקב אומר: אם היו מעורות בגידין - אסורות. מאן תנא להא, דתנו רבנן: האוכל מנבלת עוף טהור, מן השלל של ביצים, מן העצמות, ומן הגידין, ומן הבשר שנתלש מן החי - טהור. מן האשכול של ביצים, מן הקורקבן ובני מעיין, או שהמחה את החלב וגמעו - טמא. מאן תנא מן השלל של ביצים טהור? - אמר רב יוסף: דלא כרבי יעקב. דאי כרבי יעקב - האמר: אם היו מעורות בגידין אסורות! - אמר ליה אביי: ממאי? דלמא עד כאן לא קאמר רבי יעקב התם אלא לענין אסורא, אבל לענין טומאה - לא. וכי תימא: לענין טומאה נמי נגזור - אפוש טומאה הוא, ואפוש טומאה מדרבנן לא מפשינן. ואיכא דאמרי: מאן תנא מן האשכול של ביצים טמא? - אמר רב יוסף: רבי יעקב היא, דאמר אם היו מעורות בגידין - אסורות. - אמר ליה אביי: ממאי דאשכול מהנד דתליא באשכול? דלמא אשכול גופיה! וכי תימא: אשכול גופיה מאי למימרא? מידי דהוה אקורקבן ובני מעיין, דאף על גב דבשר נינהו, כיון דאיכא אינשי דלא אכלי - איצטריך לאשמועינן. הכא נמי, כיון דאיכא אינשי דלא אכלי - איצטריך לאשמועינן.

רי"ף מסכת ביצה דף ג עמוד ב

והשוחט תרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותרות לאכלן בחלב והוא שאינן מעורות בגידין אבל מעורות בגידין אסור לאכלן בחלב (נראה שפסק כרבי יעקב ואולי משום שיש גורסים רבי אליעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי גם בברייתא. עיין ש"ך שגם פוסק כדעת הרי"ף שהלכה כרבי יעקב).

טור יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

(ו)וביצים הנמצאים בעופות מותרים לאוכלן בחלב, בד"א שהן גמורות אבל אם אינן גמורות הן כבשר העוף עצמו. (ג)ואיזהו גמורה? כתב הרשב"א כל שיש לה חלבון וחלמון אף על פי שהיא מעורה בגידין הרי זה גמורה, אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא. (ד) (ז)ורש"י פירש כשנגמר החלמון ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של הביצים המחובר באשכול, שרי. ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון.

בית יוסף יורה דעה סימן פז

ה וביצים הנמצאים בעופות מותרים לאכלם בחלב במה דברים אמורים שהן גמורות וכו'. ברייתא בפ"ק דיום טוב (ז). : "השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות".

ומשמע מדברי הפוסקים דהלכה כתנא קמא, וכ"כ הרב המגיד (מאכ"א פ"ט ה"ה) (תמוה על מרן ועל ה"ה שהרי הרי"ף פסק כרבי יעקב ולא כת"ק). וכתב הרשב"א בתורת הבית (קצר ב"ג ריש ש"ד פד ע"ד) איזו היא ביצה גמורה? כל שיש לה חלבון וחלמון אף ע"פ שמעורה בגידין; אין לה אלא חלמון עדיין בשר היא וכגוף העוף היא ואסורה לאכלה בחלב. ויש אומרים שאינה גמורה עד שתגמר קליפתה ותתקשה. והראשון נראה עיקר עכ"ל. (לרשב"א מחלקות ת"ק ורבי יעקב היא בשלב שיש חלמון וחלבון. ואם כך מה פירוש מעורה בגידין? ואולי הכוונה כשהוא נמצא בצנרת הדומה לגיד נחשב כמעורה בגידין. ולרבי יעקב צ"ל רק כשיש לה קליפה קשה היא כבר לא נוגעת בצנרת בגיד).

וסברא זו שדחה הרשב"א כתבה המרדכי בריש ביצה (סי' תרנ) בשם רשב"ס.

ורש"י (שם ו): פירש ביצים גמורות ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו גמור ואף על פי שמעורה עדיין בגידין שריא. וכתב עליו הרא"ש (סי' ח) ואפילו הן מעורות אלא שנגמר החלמון והיינו שלל של ביצים כשמחוברות באשכול ובלבד שיגמור החלמון. אבל אותם שלא נגמר החלמון שלהם אסורים עכ"ל. (בשלל הביצים יש כ 5 ביצים גדלים שונים, ואם כך יש רק ביצה אחת שנגמר החלמון מצד שני ביצים גמורות משמע ושלל של ביצים הוא היינו הך. ואולי בגלל הספק איזו מהם נגמר החלמון הרשב"א החמיר עד שיגמר החלבון).

וכתב רבינו ירוחם (נט"ו אות כח קלז). דברי רש"י והרא"ש ואח"כ כתב ויש מפרשים דוקא שנגמרו בחלבון ובחלמון וראשון נראה עיקר עכ"ל.

ובאמת שמפשט לשון הרא"ש שכתב והיינו שלל ביצים כשמחוברת באשכול, וגם פירוש רש"י (שם ז.) באותה סוגיא אהא דתניא האוכל מאכלת עוף טהור מן השלל של ביצים וכו' מן השלל של ביצים כשהם כבושים ושלוין וקבועין בשדרה, כלומר האוכל אותם ביצים בעודן מעורין בגידים, ועל מעורות בגידים פירש מחוברות משמע מכל זה שאע"פ שעודם מחוברים באשכול אם נראה בהם שנגמר החלמון לגמרי, כלומר שגדל כבר כל מה שדרכו ליגדל, מיקרי גמורות ומותר לאכלן בחלב.

אבל מדברי רבינו שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של ביצים המחובר באשכול נראה שהוא מפרש כל שהיא מחוברת באשכול עדיין לא נגמרה, אלא בשכבר פירשה מן האשכול עסקינן ומפני שעדיין היא אדומה ואית בה שורייני סומקי קרי לה מעורה בגידין ומפני שהיא דומה לאותן שמחוברות באשכול. כתב הרא"ש והיינו שלל של ביצים כשמחוברות באשכול כלומר שהיא דומה לאותן שבשלל דהיינו המחוברות באשכול. ונראה לי לפי זה דכשפורשת מן האשכול עדיין אינה נגמרת כל צרכה דא"כ כיון דבפירשה מן האשכול מיירי למה הוצרך לכתוב ובלבד שיגמור החלמון וכו' אלא ודאי לפירוש זה אתי למימר שאע"פ שפירשה מן האשכול אינה מותרת בחלב עד שתגמר ותגדל כל מה שדרכה ליגדל.

והר"ן (ג: ד"ה תניא השוחט) כתב כלשון הזה בגמרא מוכח דביצים גמורות שיש להם חלבון וחלמון אף על פי שעדיין מעורות בגידים מותר לאכלן בחלב והוא הדין דביצים גמורות כהאי גוונא לא בעו מליחה, אבל שאין גמורות בעו מליחה דבשר גמור ניהו. עכ"ל.

וכ"כ רבינו ירוחם בנט"ו אות כ"ב (קל"ג סוע"א) שאם אין לה חלבון עדיין בשר היא וטעונה מליחה עד כאן.

ובארחות חיים (הלי איסורי מאכלות סי' עב) הביא סברות אלו, וכתב: שיש אומרים דביצים גמורות היינו שיש להם אותה קליפה דקה ולבנה, אלא שעדיין היא רכה. וה"ר יהונתן פירש דאפילו בלא קליפה דקה החיצונה מותר. והוא שנעקרו מן האשכול אבל אם עדיין תלויים באשכול אסור (תמוה וכי במציאות שיש חלבון ועדיין תלויים באשכול. ובאמת בספר יד יהודה כתב שראה אלפי עופות ולא נמצא ביצה שיש לה חלבון ותלויה באשכול). ודוקא מעורבין בחלב הוא דאסירי אבל אם אכלן בפני עצמן מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב בלא קינוח פה ובלא נטילה. עכ"ל.

מסקנת הב"י: ונראה דלענין בשר בחלב אין להחמיר ביותר כיון דבשר עוף בחלב דרבנן, ונראה דהוא הדין לענין מליחה שגם היא אינה אלא מדרבנן, ואיפשר שהמחמיר בזה הוא חומרא דאתיא לידי קולא, שיבוא למלחם עם עוף או בשר ואם אינם צריכין מליחה נמצא שאין בהם מה לפלוט ובלעי מדם דפלטי עוף ובשר הנמלחים עמהם. ומכל מקום העולם נוהגין שכל שאין להם חלבון מולחין אותם ואפילו עם בשר ובכל כיוצא בדברים אלו סומכין על המנהג: [בדק הבית] וכן כתב הרב המגיד (מאכ"א פ"ט) בשם הרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ג עה:): [עד כאן]:

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן פז

(ג) ובמרדכי ריש פרק כל הבשר (חולין ס"י תרפו) ודוקא כשנמצאו גמורות ובקליפה אזי מותרין לאכלן בחלב וגם א"צ מליחה כי אין להם דין בשר אבל אם אין להם קליפה אסורין [לאכלן] בחלב וגם צריכין מליחה כי יש להם דין בשר. עכ"ל וכ"ה בשערי דורא (ס"י ע). וכתב שם מהרא"י ז"ל בהג"ה (אות ד ד"ה וכן) ואפילו נגמרה קליפתן החיצונה רק שהיא רכה מולחין אותו כשאר בשר. וכמדומה שנוהגין הנשים איסור אפילו אם הקליפה קשה לגמרי ואפשר משום דאמרינן (כתובות ס ב) אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי אינש קמי רביה ומפרשים התוספות (שם ד"ה אפילו) דר"ל בכהאי גוונא משום הכי היו נמנעים לפעמים להורות בו לפי שנזכר בתלמוד בהדיא וע"י כך נשתרבב המנהג. עכ"ל. ובאיסור והיתר הארוך כלל מ"ב (דין ח) כתב דכל זמן שאינה גמורה שכמוה נמכרת בשוק צריכה מליחה ואסורה לאכלה בחלב עכ"ל ונ"ל דטוב למולחה לבד בלא שאר בשר :

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז סעיף ה

ביצים הנמצאים בעופות, אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמון, אף על פי שהיא מעורה בגידים, הרי זו גמורה ומותר לאכלה בחלב. אבל אם אין לה אלא חלמון, אסור לבשלם בחלב. אבל אם אכלם בפני עצמם, מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב.

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז סעיף ה

(ו) (פמ"ג) ומותר לאכלה בחלב. רש"ל הקשה ע"ז פכ"ה ס"י ב' מאי שנא ממה שכתב רשב"א הביאו הטור סימן פ"ו בהכה תרנגולת על זנבה כו' דאם היה מעורה בגידין הוי כבשר מן החי? וא"ל שאני התם דיש איסור דאורייתא. דמנא ליה לחלק? ותירץ וז"ל דמ"ש לעיל שלא נגמרו היינו שלא נגמרו כל צרכן ואף על פי שיש להם חלמון וחלבון והיה ראוי לאוכלן בחלב אפי"ן מעורות בגידין, והטעם לפי שאין להם טעם בשר כלל. אכן כשהכה עד שהפילה כל זמן שהם מעורים חשוב כבשר מן החי ולא בטעם תליא מילתא. עכ"ל. וכתב על זה שכל זה דוחק להלכה אלא כל זמן שמעורה בגידין חשוב כבשר לכל מילי כו'. וכתב בשם מהרא"י וכמדומה שנהגו הנשים איסור אפי"ן אם הקליפה החיצונה קשה לגמרי וכו'. ואין להחמיר בזה אלא לכתחלה אבל בדיעבד כל זמן שנגמרה הקליפה אפי"ן בקרום לבן לחוד סגי ואין עליו דין בשר כלל. עכ"ל וע"ל ס"י ע"ה לענין מליחה עם בשר מ"ש בשם רש"ל: (הט"ז מביא המהרש"ל שמחמיר כרבי יעקב שכל שמעורה בגידים דינה כבשר ורק אם נגמרה הקליפה הקשה יש להתיר לכתחילה ובדיעבד אם נגמרה הקרום הלבן)

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז סעיף ה

י (פמ"ג) אבל אם אין לה אלא חלמון כו'. משמע אף על פי שאינה מעורה דכל שלא נגמר אלא החלמון כגוף הבשר נינהו כדכתב הרשב"א.

ובספרי הארכתני בזה והעליתי דלכתחלה אין לאכול בחלב אפילו אותן שנגמרו בחלמון וחלבון וקליפתן רכה עדיין, אפילו אינן מעורות וכדעת רשב"ם והמרדכי והאגודה פ' קמא דביצה והשערים סי' ע"ו ואו"ה ומהרא"י בהגהת ש"ד. אבל בדיעבד אם נתבשלו עם חלב נראה דמותר.

אבל אם הן מעורות אפי' בדיעבד אסור כיון דבה"ג דף ל"ה ע"ג פסק כר' יעקב וכן הוא בכל נוסחאות הרי"ף שלפנינו בפ' קמא דביצה וכן כתוב בשלטי הגבורים פ' כ"ה דף תשט"ו ע"א בשם הרי"ף, וגם דעת הר"ן מוכח כן אם לא נגיה בדבריו בפכ"ה וכן הוא דעת הר"ר יונתן שהובא בא"ח, ובכל בו ר"ס ק"ו וכן מוכח דעת רשב"ם וסייעתו הנזכרים דהלכה כרבי יעקב, דאלי"כ א"א ליישב הסוגיא דפ"ק דביצה לדבריהם. וכ"כ האגודה פא"ט סימן ס"ב להדיא וגם בירושלמי פסק בהדיא כרבי יעקב. וכן משמע קצת בש"ס דילן דבתרתי לישני מהדר לאוקמי ברייתא כותיה, ודלא כש"ג שם שהניח בקושיא מה שפסק הרי"ף כראב"י. גם הב"י ושאר אחרונים כתבו שתמא דכל הפוסקים פסקו כת"ק וז"א, וכמ"ש.

וכבר הוכחתי דהעיקר דגמורות היינו שנגמרו בחלמון וחלבון, דאם אותן שקליפתן רכה מעורות, אפי' דיעבד אסור. ואם אינן מעורות מותר אבל אותן הקטנים שלא נגמרו אלא בחלמון לבד אפילו אינן מעורות אסור אפילו דיעבד דכגוף הבשר נינהו וכ"פ בת"ח כלל ע' אלא שלא חילק שם בין מעורות או לאו. ומשמע שם מדבריו דאותן שנגמרו בחלמון וחלבון אפילו מעורות מותר בדיעבד. והעיקר כמ"ש. גם צ"ע קצת למה לא הגיה כאן כלום. מיהו נראה דאפילו לא נגמר אלא החלמון והן מעורות יש להקל במקום הפסד מרובה, וכה"ג דכדאי הם רש"י ותוס' והרא"ש והטור ור' ירוחם לסמוך עליהם בכה"ג.

גם נ"ל דלדעתם מעורות היינו אותן הקטנים שנגמרו בחלמון לבד המעורין ומחוברים בבשר השדרה, ודלא כמ"ש בב"י דלסברת הטור בשם רש"י היינו כשפירש מן בשר השדרה ואית בהו שורייקי סומקי. ואחריו נמשך העט"ז דרש"י גופיה לא פירש כן. גם בלישנא קמא ובלישנא בתרא בש"ס מוכח בהדיא דלא כהב"י אלא כדפי'. גם דברי מהרש"ל פכ"ה סי"ב תמוהים בענין זה גם סותרין זא"ז למ"ש פ"ק דביצה סימן י"ט ע"ש.

וכל זה מדינא, אבל מהרא"י כתב וכמדומה שאין הנשים נוהגות היתר אפי' נגמרו לגמרי וגם הקליפה חיצונה קשה לגמרי, ע"ש. ונמשכו אחריו מהרש"ל והרב בת"ח שם במנהג זה. מיהו משמע מדברי מהרא"י ומדבריהם שם דאינו אלא חומרא בעלמא. והלכך במקום שאין מנהג אין לחוש לזה כלל. והב"ח בקש למצוא טעם דהמנהג הוא דין ואין דבריו מוכרחים ע"ש.

מסקנת הש"ך: לכתחילת כדעת רשב"ם שדווקא אם נגמרה קליפה קשה. ואם מעורה בגידין יש להחמיר אפילו בדיעבד בכל מצב. ובהפסד מרובה יש לסמוך על רש"י והרא"ש שאם נגמר החלמון כשר גם אם מעורה בגידין.